

Відгук

офіційного опонента

на дисертацію Полич Мар'яни Іванівни

«Громадсько-політична та державотворча діяльність Лонгина Цегельського
(1875-1950 рр.),

подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора
філософії) за спеціальністю 07.00.01 – Історія України; 03 – гуманітарні науки.

Сучасний рівень вивчення національної просопографії засвідчує суттєві історіографічні досягнення. Від початку 1990-их рр.. українська історична наука значно доповнила біографії діячів національно-визвольного руху, відомих вчених і політиків, які в силу своєї української орієнтації не були предметом не те що вивчення, але і згадок про них в радянський час.

Звернення до вивчення громадсько-політичної та державотворчої діяльності Лонгина Цегельського є цілком виправданим та обґрунтованим: він як один з національних лідерів залишався у забутті і окрім незначних згадок на Заході, про нього не писала сучасна йому історіографія на теренах України.

Здобувач наукового ступеня виокремлює два дослідницькі ракурси: вивчення громадсько-політичної діяльності Лонгина Цегельського на тлі подієвої історії Галичини кінця XIX – початку XX ст.. та другий контекст - участь

національного діяча у державотворчих процесах українців у час національної революції.

Структурно праця Полич М.І. складається з анотації українською і англійською мовою (анотація є досить розлогою), вступу (обґрунтовано дослідницькі завдання та визначено пріоритети наукового пошуку) та п'яти розділів.

Перейдемо до аналізу розділів. Перший розділ «Історіографія проблеми, джерельна база та методологічна основа дослідження» носить вступний характер. У ньому автор представила власні візії бачення вивчення теми в літературі, подала аналіз джерельної бази, яка стала основою її кандидатського дослідження та визначила методологічні засади праці.

В історіографічному блоці автор зазначила, що поділяє вивчення попередників на наступні блоки: а) творчий доробок безпосередніх учасників тогочасних подій; б) дослідження зарубіжних істориків, насамперед представників української діаспори; в) праці радянських істориків; г) дослідження сучасних українських істориків доби незалежної України. Назагал з наведеною авторкою аргументацією можна погодитися.

Що ж до джерельної бази, то в основу її аналізу автор ставить наступні принципи: 1) вивчення документів архівних фондів; 2) опублікованих документів і матеріалів; 3) матеріалів періодичної преси; 4) мемуарних праць. Опрацьовано оригінальні документи із Центрального державного архіву вищих органів влади України, Центрального державного історичного архіву України у м.Львові, Державного архіву Львівської області, Відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника.

Особливу увагу приділено вивченню фондів – «Фонд канцелярії Директорії УНР» із ЦДАВО України; фонду 328 «Редакція Української енциклопедії, м. Львів»; фонду 440 «Загальна Українська Рада» м. Відень», фонду 312 «Українське спортивне товариство «Сокіл-Батько» у Львові», фонду 353 «Легіон Українських січових стрільців у Львові» із ЦДІА України у м. Львові, із ДАЛО проаналізовано матеріали «Польського товариства з вивчення історії оборони Львова і південно-східних воєводств», а із Відділу рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника фонд 11 – «Барвінські»; фонд 167 «Біографічний словник І. Левицького»; фонд 119 «Академічна громада» - товариство у Львові». Назагал архівна основа кандидатського дослідження виглядає достатньо презентабельною. Із документальних опублікованих матеріалів, на які опирається дослідниця, відзначимо п'ятитомне видання у восьми книгах «Західно-Українська Народна республіка 1918-1923. Документи і матеріали» (керівник О. Ю. Карпенко) Матеріали цього збірника документів широко проаналізовані.

Що ж до методологічних засад наукової праці, то автор зазначила, що в дослідницьку основу покладено принципи історизму, об'єктивності, комплексних підходів до вирішення наукових завдань та політичної незаангажованості, а дослідницький інструментарій охоплює загальнонаукові, міждисциплінарні та спеціальні методи.

Другий розділ присвячений проблемі «Становлення Л. Цегельського як особистості та формування його суспільно-політичних поглядів та наукових інтересів (кінець XIX – початок XX ст..). Перший підрозділ другого розділу висвітлює «Формування суспільно-політичних і національних поглядів» Л. Цегельського. Дослідниця ув'язує його біографічний шлях з найважливішими віхами історії Галичини. Детально аналізує участь

Л.Цегельського у «Молодій Україні» - національний студентський організації, навчання на правничому відділі Львівського університету, зарубіжну поїздку до Англії та ін.; публікації молодого вченого, зокрема, статтю «Проблема української нації», брошуру «Русь-Україна і Московщина - Росія»; публікації в газеті «Діло».

Другий підрозділ другого розділу названо «Суспільні спрямування наукової, журналістської та літературної діяльності молодого Л.Цегельського». Висвітлюється проблема історії українського етносу, політичні процеси і явища. Л.Цегельський став одним з перших засновників фахових правничих і пресових видань; бере участь у дискусіях відносно «національного» і «соціального» в сучасній українській галицькій політиці. Автор стверджує, що редаговані Л.Цегельським часописи, статті, публіцистика ілюстрували національну історію, політичну думку, виражали візію боротьби за національну державність.

Третій розділ кандидатської праці «Л.Цегельський як політик і громадський діяч в останній період існування Австро-Угорської імперії» складається із двох підрозділів. У першому «Участь Л.Цегельського у громадському політичному житті Галичини кінця XIX – початку XX ст.» зазначено, що незалежницькі ідеї починають захоплювати щораз ширші кола українського загалу Галичини, а національний рух починає зміцнюватися. Автор аргументує, що Л.Цегельський не тільки брав участь у політичній боротьбі, обґрунтував ідеї самостійності України, а й боровся за їх реалізацію, впливаючи на політичну культуру селянських страйків та виборчих кампаній до Галицького Сейму та австрійської Державної Ради. Автор переконує, що ніхто з тогочасних галицьких політиків не досліджував інститут виборів у Галичині настільки всебічно й предметно, як Л.Цегельський (стор. 97).

У другому підрозділі третього розділу розглянуто «Діяльність Л.Цегельського як депутата австрійського парламенту і Галицького сейму (1911-1918 рр.) Л.Цегельський став депутатом австрійського парламенту в ході других виборів за новим виборчим законом (Л.Цегельський переміг у виборчому окрузі Любачів – Ярослав – Чесанів – Ярославський виборчий округ). У 1913 р. він вдруге переміг у виборах – тепер вже до Галицького сейму по Бібркському повіті. Автор аналізує участь Л.Цегельського у головних завданнях українців – боротьбі за український університет у Львові, шкільній реформі та ін. Як окремий дослідницький сегмент розглянуто українське політичне життя періоду Першої світової війни.

У підрозділі згадується про поїздки Л.Цегельського до Швеції та публікація його книги «Україна колишня шведська союзниця». Назагал, діяльність Л.Цегельського в роки Першої світової війни представлена достатньо презентабельно.

Четвертий розділ дисертації названо «Державотворча та дипломатична діяльність Л.Цегельського у роки національно-визвольних змагань (1918-1923 рр.)».

У його першому підрозділі «Місце Л.Цегельського у політичному і державотворчому житті ЗУНР і УНР» розглянуто національно-державницькі устремління українців Галичини та показано участь у цих процесах Л.Цегельського. Аналізується діяльність українського політичного керівництва протягом 1918 р. і їх переговорний процес з австрійськими чинниками. Заслуговує на увагу оцінка автором позицій Л.Цегельського протягом даного етапу діяльності: «Дослідження діяльності Л.Цегельського підтверджує, що він дотримувався поміркованих поглядів, керувався правом і сповідував толерантність у ставленні навіть до ворогів. Це не завжди схвалювали

радикально налаштовані діячі. За спогадами Л.Цегельського, він неодноразово конфліктував з М.Лозинським, Д.Вітовським та деякими іншими колегами при вирішенні багатьох проблем»(стор. 141).

Другий підрозділ четвертого розділу «Внесок Л.Цегельського у розвиток української дипломатії (1918-1923 рр.) розглядає формування власної дипломатичної служби ЗУНР та участь у цих процесах Л.Цегельського. Показано переговори Л.Цегельського з С.Петлюрою, Т.Масариком та ін., дипломатичні перипетії щодо місії Ю.Бертелемі, відносини з Є.Петрушевичем та В.Панейком, місії в Нью-Йорку 1920 р. і «настанов» Є.Петрушевича, відносини із К.Левицьким у Відні. Аналіз дипломатичних місій Л.Цегельського проведено кваліфіковано, з належним рівнем деталізації.

П'ятий розділ роботи «Л.Цегельський в еміграції». У його першому підрозділі з'ясовується «Громадсько-політичний вектор активності». Автор розглянула перебування Л.Цегельського у США (викладач у протестантській теологічній школі, редактор «Українського вісника», Філадельфія – редактор журналу «Шлях»). У 1937 р. опублікував книгу «Митрополит Андрей Шептицький. Короткий життєпис і огляд його церковно-народної діяльності», позитивно оцінену самим Митрополитом. Детально представлено подорож Л.Цегельського до Європи, його напівофіційні зустрічі із дипломатичними представниками багатьох країн та приватні відносини у Варшаві, Львові, Кам'янці-Струмиловій. Автор звернула увагу на нечисленні документи, які ілюструють цей епізод в житті політика.

У другому підрозділі «Здобутки журналістської та науково-видавничої діяльності» представлено та проаналізовано оригінальні твори автора. Зокрема, Л.Цегельський мав власну версію подій Листопадового Чину 1918 р.

у Львові і діяльності українських політиків, ведення переговорних процесів та ін.

У висновках роботи здійснено підсумки дослідження. Кандидатська робота носить комплексний характер і є синтезою у вивченні громадсько-політичної та державотворчої діяльності Лонгіна Цегельського. В заслугу автору слід представити і те, що тема добре представлена у публікаціях.

У процесі вивчення роботи визріли певні зауваження і побажання:

- щодо джерельної бази: при висвітленні діяльності Л.Цегельського як депутата австрійського парламенту і Галицького Сейму необхідно було опиратися на документальну базу та стенографічні звіти цих органів (до речі, значна частина їх опублікована українською мовою); на жаль автор зупинилася лише на інформаціях у «Літературно-науковому Віснику»;
- інформативний матеріал щодо парламентської і сеймової діяльності Л.Цегельського необхідно було подати більше розлого;
- дефінітивні огріхи: дефініція «зазначено» часто повторюється і незрозумілим є її смислове навантаження;
- окремі висновки носять публіцистичний характер: наприклад, стор.109, що депутатський мандат дав можливість Л.Цегельському боротися «за відновлення державності України»;
- зустрічаються у праці окремі неточності: на стор. 31 йдеться про М.Здоровегу у чоловічому роді, насправді це львівська дослідниця Мар'яна Володимирівна Здоровега; на стор. 159 замість «М.Шаповлом» слід було писати «М.Шаповалом»; поширене твердження (стор.199), що Костелівка передмістя Львова не зовсім

відповідає реаліями; окремі сюжети повторюються (наприклад про книгу Л.Цегельського про митрополита Шептицького).

Висловлені зауваження носять рекомендаційний характер і в цілому на применшують дослідницькі здобутки дисертанти.

Робота носить оригінальний характер, цілком розкриває дослідницьку проблему, є внеском у розвиток української історичної науки. Наукове дослідження відповідає задекларований спеціальності та вимогам ДАК МОН України, які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор Полич Мар'яна Іванівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 07.00.01 – Історія України; 03 – гуманітарні науки.

Завідувач

кафедри новітньої історії України

імені Михайла Грушевського

Львівського національного університету

імені Івана Франка,

доктор історичних наук, професор

Сухий О.М.

Підпис

проф. Сухого О.М.

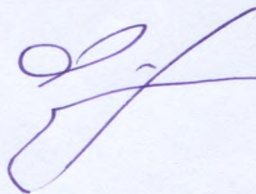
засвідчую:

✓ Вчений секретар

Львівського національного університету

імені Івана Франка,

доцент

Грабовецька О.С.